

Titel: Skøn, skæv og 98

Tema: Biografi, livshistorie, kvindeportræt, alderdom, anderledes.
Fag: Dansk
Målgruppe: 9.-10. klasse

Data om læremidlet:

TV-udsendelse: *Skøn, skæv og 98* af instruktør Per Wennick, DR1, 2019, 59 min.

Billedet er taget fra tv-udsendelsen *Skøn, skæv og 98* på DR1.

Denne pædagogiske vejledning fører lærere og elever gennem arbejdet med tv-udsendelsen *Skøn, skæv og 98* samt den tilhørende kapitelmærkning. Som afslutning på arbejdet skal eleverne udvælge 5 genstande, som de skal bruge som udgangspunkt for en mundtlig fortælling om Tove.

Faglig relevans/kompetenceområder

Tv-udsendelsen og den pædagogiske vejledning har flere anvendelsesmuligheder:

- Tv-udsendelsen kan indgå i tekstopgivelserne til dansk i 9. og 10. klasse og repræsentere genren "dokumentar".
- Udsendelsen og vejledningen kan anvendes i forbindelse med arbejdet med den mundtlige fortælling og kommunikationskompetencen.
- Dokumentaren kan være en del af fordybelsesområder som "Portrætter", "Biografier" eller "Anderledes".

Der er udarbejdet en kapitelmærkning til tv-udsendelsen, som sikrer, at alle elever får lejlighed til at drøfte vigtige nedslag i dokumentaren med resten af klassen og tage noter til det efterfølgende arbejde med den mundtlige fortælling.

Målet er:

- At eleverne kan vinkle deres fortælling om Tove gennem udvælgelse af fem fysiske genstande.
- At eleverne kan bruge retoriske virkemidler som tempo, pause, betoning, toneleje og styrke i en mundtlig fortælling.

Ideer til undervisningen

1) Inden udsendelsen

Fortæl eleverne, at de skal se en portrætsendelse om en 98-årig kvinde, som skal munde ud i deres mundtlige fortælling på 2-5 minutter om hende.

- Tal om, hvilke forventninger de har til hendes livshistorie.
- Tal om, hvilke forventninger de har til hendes livsindstilling.
- Tal om, hvilke berøringsflader de selv har med gamle mennesker: Hvem ser de? Hvordan foregår samværet? Hvad taler de om? Hvad taler de IKKE om?

2) Se dokumentaren uden pauser

3) Efter udsendelsen

Benyt kapitelmærkningen til at lave tekstnære nedslag i dokumentaren. I kapitelmærkningen er der et fokus på forskellige elementer ved Toves liv, fordi eleverne skal klædes indholdsmæssigt på til en mundtlig beretning om Tove.

Arbejdsgangen i tv-nedslagene er som følger:

- 1) Gense det udvalgte klip
- 2) Tal sammen i klassen om de(t) spørgsmål, der hører til klippet
- 3) Tag noter til den efterfølgende mundtlige beretning

4) Afsluttende arbejde

Som afslutning på arbejdet med dokumentaren skal eleverne lave en mundtlig fortælling på 2-5 minutter om Tove og hendes liv. Fortælleordren lyder som følger:

Fortæl med udgangspunkt i fem konkrete genstande om Tove og udvalgte nedslag i hendes 98-årige liv. Fortællingen skal vare 2-5 minutter, og målgruppen er en parallelklasse uden kendskab til Tove.

I fortællingen skal følgende elementer indgå:

- En fængslende indledning
- Selve fortællingen om Tove med udgangspunkt i de fem genstande
- En afrunding, hvor du fortæller om **dine** tanker om Tove

Hjælp til arbejdet med den mundtlige beretning:

Indhold og vinkel

Eleverne kan ikke dække alle elementer af Toves liv i en mundtlig fortælling på 2-5 minutter. Derfor er det nødvendigt at vælge en vinkel. Det hjælpes de til ved at skulle tænke i konkrete genstande, der kan illustrere elementer ved Toves liv. Det kunne fx være:

- **En kasket** – som giver anledning til at fortælle om Toves mange farverige hovedbeklædninger, men samtidig også at hun er typen, der sætter sin hat, som hun vil.
- **En joint (eller det, der ligner :-))** – som giver anledning til at fortælle om Toves daglige brug af hash, men samtidig også at hun piller ved vores forestillinger og fordomme om ældre mennesker.
- **En iPad** – som fx kunne give anledning til at fortælle om Toves glæde ved musik og lyst til at synge.
- **Et modelfly** – som kunne give anledning til at fortælle om Toves mange rejser og de 30 år i Japan.
- **Et legetøjsvåben** – som kunne give anledning til at fortælle om Toves tid i modstandsbevægelsen under 2. verdenskrig, men måske også om de konsekvenser, tiden har haft for hende.

Bed eleverne om at overveje, hvordan de vil bruge genstandene undervejs. Skal de stå på et bord i en bestemt orden? Skal de vises frem på en bestemt måde? Skal der afspilles musik?

Retoriske virkemidler

Når man skal fortælle indlevelselsesfuldt for andre, er det helt nødvendigt, at man kender sit stof godt. For de fleste vil det være nødvendigt med en række stikordskort, der kan hjælpe hukommelsen på vej. For andre vil de fem genstande være nok. Under alle omstændigheder kan det være godt at levere en række sproglige ressourcer til eleverne, som kan hjælpe dem på vej:

Indledningsformularer:

Dette er historien om ...

Nu skal I høre om ...

På bordet her ligger fem genstande, som ...

Forøg spændingen med varsler undervejs:

Det fik senere alvorlige følger ...

Vi vender senere tilbage til ...

Det skulle vise sig at blive betydningsfuldt, fordi ...

Overgange, der skaber en rød tråd:

En anden genstand, som siger noget om Toves liv, er ...

Senere i Toves liv ...

Herfra rykker vi ti år frem, til ...

Afslutningsformularer:

For mig er Toves livshistorie en fortælling om ...

Toves livshistorie fik mig til at tænke på ...

Når strukturen er på plads, skal der tænkes over fremførelsen. Alle elever skal vælge to af nedenstående retoriske virkemidler, som de har særligt fokus på i fortællingen:

Tempo:

Et stigende tempo skaber spænding. Et faldende tempo skaber eftertænksomhed.

Pause:

En pause kan bruges, når man går videre til et nyt element ved fortællingen. Man kan også bruge kunstpauser, hvis man vil skabe spænding hos tilhørerne og have dem til at forestille sig noget på egen hånd, inden fortælleren udløser spændingen.

Toneleje:

Det er som regel kun relevant at ændre tonelejet (lys og mørk stemme), hvis man vil lave en bestemt persontegning. Hvis eleverne bruger citater fra Tove, kan man fx godt ændre tonelejet en anelse, men det bliver hurtigt overdrevet og et karikeret og forstyrrende element.

Styrke:

Hvis der fortælles for få, kan man godt tale med almindelig styrke for at understrege en intim fortællesituation. Fortælles der for en hel forsamling, skal man kunne fange dem ved at tale højere end i almindelige talesituationer.

Tryk/betoning:

Fremhæv et særlig vigtigt ord ved at lægge tryk på det.

Supplerende materialer

Dokumentaren om Tove kan med fordel kobles til andre portrætter, der er tilgængelige i mitcfu.dk:

- *Den unge Zlatan*, tv-udsendelse, 96 minutter, 2017, TV0000107616 . Hertil findes undervisningsmateriale fra Filmcentralen.
- *Dirch Passer*, tv-udsendelse, 39 minutter, 2012, TV0000020378.